

Dawid Kotlarek

Biblioteki południowej części województwa lubuskiego w wirtualnej przestrzeni – stan i perspektywy

Obecnie trudno wyobrazić sobie bibliotekę, w której nie ma dostępu do komputera i Internetu. W południowej części województwa lubuskiego w połowie czerwca 2012 r. tylko trzy placówki biblioteczne nie były podłączone do sieci. Niewątpliwa w tym zasługa Programu Rozwoju Bibliotek, który objął swoim zasięgiem blisko 90% lubuskich ksiąźnic. Należy jednak zaznaczyć, że pomimo tych optymistycznych danych odnotowuje się nadal dużą rozbieżność między liczbą placówek wyposażonych w komputery, a tymi które w pełni zautomatyzowały procesy biblioteczne, choć i tu należy zaznaczyć widoczny progres.

Internet – sprzymierzeniec biblioteki

Biblioteki lubuskie coraz chętniej korzystają z potencjału jaki daje dostęp do Internetu. Wg raportu Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego „Co robimy na komputerach w bibliotece i co z tego mamy?” 10% ankietowanych stanowiły osoby, które do biblioteki przyciągnęła obecność komputerów. Wykorzystanie zasobów sieci w znakomity sposób uzupełnia zapotrzebowanie na informację, szczególnie w mniejszych miejscowościach, gdzie biblioteki posiadają skromniejszy księgozbiór. Wspomniany raport wykazuje, że użytkownicy bibliotek najczęściej wykorzystują sieć właśnie w poszukiwaniu wiedzy (36%)¹. Korzyści wymieniać można wiele. Wskazują one, że Internet nie musi być wrogiem książki i bibliotek. Wykorzystany w sposób przemyślany stanowić może potężne narzędzie wspierające pracę bibliotekarza. Warto przytoczyć w tym miejscu wnioski z badań przeprowadzonych przez Dział Badań, Analiz i Metodyki Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. C. Norwida w Zielonej Górze, które dowodzą, że największy odsetek osób czytających odnotować można wśród regularnych użytkowników Internetu².

Strony internetowe bibliotek lubuskich

Strona internetowa to obecnie nieodzowny element nowoczesnej biblioteki. Stanowi ważne narzędzie w działalności informacyjnej instytucji, będąc podstawowym kanałem dystrybucji informacji w relacji biblioteka-użytkownik. Na ogólną liczbę 80 bibliotek

¹ H. Borowski, *Co robimy na komputerach w bibliotece i co z tego mamy? Badania użytkowników komputerów dostarczonych w ramach Programu Rozwoju Bibliotek (maj 2012)* [dokument elektroniczny, dostęp 17.09.2013] http://issuu.com/publikacjejrfsi/docs/raport_co_robimy_na_komputerach_w_bibliotece_i_co_/1?e=0

² D. Kotlarek, *Czytelnictwo w erze cyfrowej*, „Bibliotekarz Lubuski” 2012/2013, nr 2/1, s. 28-29.

publicznych województwa lubuskiego (nie wliczając WiMBP w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. oraz filii) jedynie 35% placówek posiada własną stronę internetową. Mimo niskiego wskaźnika jest to wyraźny postęp porównując sytuację jeszcze sprzed paru lat. Witryny te prezentują różną jakość, zarówno pod względem informacyjnym, funkcjonalnym jak i estetycznym. W tabeli zamieszczonej poniżej poddano analizie dostępność poszczególnych elementów i informacji zamieszczanych w serwisach internetowych bibliotek południowej części województwa lubuskiego.

Element	Procent bibliotek
Dane teleadresowe	100%
Godziny otwarcia	90%
Katalogi elektroniczne	50%
Wykaz nowości	45%
Wykaz prenumerowanych czasopism	15%
Bazy danych	30%
Regulaminy	35%
Informacje o pracownikach	50%
Informacje podstawowe o bibliotece	90%
Linki do innych stron	45%
Informacja o ostatniej aktualizacji	0%

We wszystkich przypadkach nie było problemów z dotarciem do danych adresowych bibliotek, choć nie zawsze udostępnione zostały numery telefonów czy adresy mailowe. Także większość placówek na swoich stronach zamieszcza podstawowe informacje o bibliotece (struktura, rys historyczny itp.). Bardzo ważnych informacji na temat godzin otwarcia księżnic nie znaleziono w niewielu przypadkach. Podstawowym elementem każdej strony internetowej biblioteki jest dostęp do informacji o zbiorach. Spośród badanych bibliotek 15 jest przyłączonych do Centrum Przetwarzania Danych Bibliotecznych, a ich zbiory (w całości lub części) dostępne są w postaci katalogu online na stronach WiMBP w Zielonej Górze. Jednak nie wszystkie biblioteki na swoich witrynach zamieszczają odnośniki do wspomnianego katalogu. W wielu przypadkach odnośniki do katalogów zamieszczane są w miejscach mało widocznych, ukryte wśród pozostałych elementów witryny. Na

wyróżnienie zasługuje MBP w Nowej Soli, która wyeksponowała katalog w centralnej części witryny.

Niewielka liczba bibliotek zamieszcza również odnośniki do elektronicznych baz bibliograficznych i pełnotekstowych z różnych dziedzin wiedzy. Niektóre ograniczają się jedynie do Bibliografii Ziemi Lubuskiej i Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej. Podobnie jest z „linkami” do innych stron związanych merytorycznie z tematyką bibliotek, książek i wiedzy.

Obecnie aby stworzyć własną stronę internetową nie jest wymagana głęboka wiedza informatyczna. W sieci dostępnych jest sporo darmowych narzędzi, umożliwiających w łatwy sposób budowanie prostych witryn. Wymienić tu można np.: Witryny Google, WordPress, a dla bardziej zaawansowanych Joomla.

Lubię to! Obecność bibliotek lubuskich na portalach społecznościowych

Coraz chętniej biblioteki zaznaczają swoją obecność w różnych serwisach społecznościowych. Tkwi w nich spory potencjał. Według badań Megapanel PBI/Gemius (styczeń 2013 r.) blisko 90% internautów korzystało z tego typu serwisów, w tym najczęściej osoby w wieku 15-24 lat (25%) oraz 25-34 lat (25,86%), z wykształceniem średnim (36,33%) i wyższym (24,12%)³. Serwisy te służą nie tylko jako kanał dystrybucji informacji ale pozwalają również na zbliżenie się do użytkownika biblioteki, poznanie jego potrzeb i zaproszenie do interakcji. Umożliwiają tworzenie „wirtualnego magazynu”, na który składają się dokumenty o różnych formatach: tekst, obraz, film, dźwięk i in.⁴

Jak wynika z analiz eBizMBA (The eBusiness Knowledgebase) najbardziej popularnym serwisem społecznościowym na świecie jest Facebook⁵. Z usług Facebooka korzystają również lubuskie biblioteki publiczne. Analizie poddanych zostało 16 bibliotek, które wykazują swoją aktywność w ramach serwisu. Spośród przebadanych księżnic 10 tworzy tzw. fanpage’ę, a 6 to konta osobiste. W ostatnim przypadku nie jest to zgodne z zasadami Facebooka, gdyż profile osobiste przeznaczone są wyłącznie dla osób fizycznych. Wiąże się to z polityką prywatności, gdyż właściciel takiego konta ma dostęp do szczegółowych danych osobowych poszczególnych użytkowników.

³ M. Obremski, *90 proc. internautów korzysta z serwisów społecznościowych* [dokument elektroniczny, dostęp 19.09.2013] <http://www.rp.pl/artykul/996789.html?print=tak&p=0>

⁴ O wykorzystaniu serwisów społecznościowych w praktyce bibliotecznej zob. G. Gmiterek, *Biblioteka w środowisku społecznościowego Internetu*. Biblioteka 2.0, Warszawa 2012, s. 140

⁵ V. Radhakrishnan, G. Rathinasabapathy, J. Arumugam, *Facebook application in Madras Veterinary College Library* [dokument elektroniczny, dostęp 20.09.2013] <http://eprints.rclis.org/20041/>

Facebook służy bibliotekom przede wszystkim jako narzędzie marketingowe, pomocne w promocji zbiorów oraz działalności kulturalnej. Dzięki serwisowi księżnice mają możliwość bezpośredniego dotarcia ze swoją ofertą do osób zebranych wokół fanpage'a bądź profilu. Praktycznym instrumentem jest z pewnością aplikacja *Wydarzenia*, umożliwiająca stworzenie strony informacyjnej o konkretnym przedsięwzięciu realizowanym w niedalekiej przyszłości przez bibliotekę i zaproszenia do udziału w nim innych użytkowników. Spośród badanych bibliotek większość (10) korzysta z opisanej możliwości, pozostałe ograniczają się do zamieszczania krótkich informacji o wydarzeniach na „ścianach” swoich profili. Biblioteki chętnie udostępniają zdjęcia dokumentujące własne przedsięwzięcia. Znajdziemy tu również informacje na temat wydarzeń ze świata kultury, nauki i książki, zarówno lokalne, jak i ogólne. W 10 przypadkach biblioteki regularnie zamieszczały wpisy na profilach w ciągu ostatnich dwóch miesięcy od daty badania (sierpień-wrzesień 2013). Pozostałe księżnice czyniły to sporadycznie, a w jednym przypadku odnotowano ostatni wpis z lutego 2012 r.

Poniżej zaprezentowane zostały przykłady bibliotekarskich lub z wiązanych z książką i czytelnictwem serwisów społecznościowych:

- *Bibliosfera* (<http://bibliosfera.net>) – portal w jednym miejscu gromadzi informacje prasowe, artykuły i inne materiały dotyczące spraw książki, bibliotek czy nowych mediów. Użytkownicy mają możliwość podzielenia się własnymi treściami oraz zamieszczenia wydarzeń w dostępnym w ramach serwisu kalendarzu.
- *BiblioNETka* (<http://www.biblionetka.pl>) - polskojęzyczny serwis społecznościowy dla czytelników książek. Zawiera uzupełniany przez użytkowników katalog książek, wraz z recenzjami oraz systemem rankingów i komentarzy. Interesującym narzędziem jest możliwość skorzystania z systemu polecającego lektury zainteresowanym osobom.
- *LibraryThing* (<http://pl.librarything.com>) – serwis umożliwiający katalogowanie online domowych bibliotek. Narzędzie z powodzeniem może być wykorzystywany przez mniejsze biblioteki nie mające dostępu do zintegrowanych systemów bibliotecznych czy baz bibliograficznych. Użytkownicy mają możliwość dodawania własnych tagów do konkretnych dokumentów, pisania recenzji, tworzenia blogów, dyskusowania na forum, tworzenia serwisów wiki.

Nowoczesne e-usługi w WiMBP im. C. Norwida

Projekt ”Nowoczesne e-usługi” zakłada poszerzenie oferty świadczonej użytkownikom WiMBP w Zielonej Górze o nowoczesne e-usługi oraz poprawienie i rozbudowę usług aktualnie dostępnych. Z oferty będą mogły korzystać również biblioteki

terenowe oraz ich użytkownicy. Podstawę projektu stanowi System Udostępniania Zasobów Informacyjnych (SUZI), pozwalający na integrację zasobów informacyjnych będących w posiadaniu Biblioteki. System ma za zadanie ułatwić precyzyjne wyszukiwanie wyselekcjonowanej informacji w bazach katalogowych, bibliograficznych i pełnotekstowych WiMBP oraz bazach zewnętrznych zakupionych w ramach projektu. Dzięki SUZI użytkownik, otrzyma dostęp do zintegrowanej wyszukiwarki i możliwość korzystania w pełni z dodatkowych narzędzi, tj.: digitalizacja na żądanie, dostęp do pełnotekstowych baz danych, platforma e-learningowa, elektroniczna platforma przeznaczona dla młodych artystów, e-recenzje, news365.pl, wideokonferencje.

Digitalizacja na żądanie

Usługa polegać będzie na bezpłatnym przygotowaniu i udostępnieniu elektronicznych wersji różnorodnych materiałów bibliotecznych (fragmenty książek, artykuły z czasopism, zbiory specjalne, regionalna). Użytkownik będzie miał możliwość złożenia zamówienia za pośrednictwem formularza dostępnego na stronie internetowej. Następnie drogą elektroniczną (e-mail) użytkownik otrzyma link odnoszący bezpośrednio do cyfrowej wersji zamawianego dokumentu. Usługa ułatwi z pewnością również pracę w ramach wymiany międzybibliotecznej.

Platforma e-learningowa

System e-learningu oferować będzie nieodpłatny dostęp do różnorodnych kursów, m.in. poświęconych zagadnieniom wyszukiwania i filtrowania informacji, z których korzystać będą mogli wszyscy użytkownicy. System służyć będzie również samym bibliotekarzom. WiMBP w Zielonej Górze sprawuje nadzór nad 162 placówkami bibliotecznymi (biblioteki samorządowe wraz z filiami) w południowej części województwa lubuskiego. Jednym z istotnych aspektów działalności na tej płaszczyźnie jest organizacja doskonalenia zawodowego pracowników bibliotek. Platforma umożliwi dotarcie do szerokiego grona bibliotekarzy, którzy zdalnie, bez konieczności przemieszczania się korzystać będą mogli z branżowych szkoleń specjalistycznych.

Elektroniczna platforma dla młodych artystów

Platforma funkcjonować będzie na zasadach serwisu społecznościowego, skupiającego wokół siebie artystów-amatorów: autorów tekstów prozatorskich i poetyckich, malarstwa, filmu, rękodzieła itd. Użytkownik otrzyma możliwość zamieszczania na portalu swoich prac

w różnorodnej formie (tekst, obraz, dźwięk). W ramach serwisu użytkownicy będą mieli możliwość wzajemnego oceniania oraz komentowania zamieszczonych materiałów, zawierania między sobą wirtualne znajomości.

E-recenzje

Na podobnych zasadach funkcjonować będzie platforma E-recenzje, gromadząca opinie i rekomendacje, tworzone i przesyłane przez użytkowników, poświęcone literaturze, filmom, grom i muzyce. Tu również funkcjonować będzie system komentarzy i rankingów, z możliwością oceny treści recenzji, jak i samego dzieła. Serwis służyć będzie również promocji zbiorów WiMBP, informując o nowościach na bibliotecznych półkach. Czytelnik będzie miał możliwość zamówienia dostępnej książki z poziomu serwisu. W elektronicznej bazie katalogowej zamieszczane będą linki odsyłające bezpośrednio do recenzji konkretnej pozycji.

News365.pl

Projekt „Nowoczesne e-usługi” przewiduje rozbudowę istniejącego już portalu news365.pl⁶. W ramach rozbudowy, poprawy jakości oraz zwiększenia funkcjonalności usługi news365 zostaną uruchomione następujące moduły:

- media alert – dedykowana aplikacja umożliwiająca administratorowi portalu wysłanie wiadomości sms na numery telefonów zarejestrowanych w portalu dziennikarzy np. o nagłym wydarzeniu, zmianie terminu wydarzenia,
- analiza treści portali – aplikacja umożliwiająca za pomocą RSS śledzenie nowych artykułów na stronach internetowych mediów i umieszczająca tytuły do tychże, na stronach portalu news365.pl,
- konta dziennikarskie – uprawnienia dające dostęp do dodatkowych treści tj. dane kontaktowe, nr telefonów komórkowych, forum itd., wyposażone w bardzo restrykcyjny mechanizm autoryzacji podczas rejestracji konta,
- konta organizatorów – uprawnienia umożliwiające samodzielną edycję kalendarza oraz dodawania artykułów bez prawa dostępu do panelu administracyjnego całej strony, wyposażone w bardzo restrykcyjny mechanizm autoryzacji podczas rejestracji konta,

⁶ D. Kotlarek, News365.pl – miejski portal informacyjny, Bibliotekarz Lubuski [online] [dostęp 20 sierpnia 2013] http://bibliotekarzlubuski.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=133:news365pl-twoj-pomys-na-news&catid=37:nowe-media&Itemid=56

- aplikacja meteo – działająca w oparciu o wykupiony, komercyjny dostęp do danych meteorologicznych, prowadząca bieżący monitoring, analizę i statystykę warunków pogodowych oraz prezentująca wskazania na stronach portalu,
- newsletter – codzienna zbiorcza informacja o bieżących wydarzeniach dla użytkowników portalu,
- kalendarium – niezależna od głównego kalendarza aplikacja porządkująca listę dat ważnych dla mieszkańców województwa lubuskiego (rocznice, święta) i prezentująca je na stronie portalu.
- mobilna wersja portalu

Narzędzie służyć może promocji przedsięwzięć organizowanych przez biblioteki na terenie całego województwa. Książnice jako lokalne ośrodki informacji będą miały również możliwość udostępniania informacji o życiu społecznym i kulturalnym swojego najbliższego otoczenia.

Wideokonferencje

Usługa realizowana będzie z wykorzystaniem serwisu internetowego, co wyklucza konieczność instalacji specjalistycznego oprogramowania po stronie użytkowników. Wideokonferencje wykorzystywane będą do transmitowania w czasie rzeczywistym ważniejszych wydarzeń organizowanych przez WiMBP (spotkania autorskie, konferencje itp.), a także przy realizacji spotkań w ramach Dyskusyjnych Klubów Książki, które tylko w południowej części województwa zrzeszają blisko tysiąc członków. Tego typu rozwiązanie pozwoli na uczestnictwo w życiu kulturalnym placówki również osobom niepełnosprawnym, którym często ograniczenia ruchowe, bariery architektoniczne nie pozwalają na korzystanie w pełni z bibliotecznej oferty.

Elektroniczne bazy danych

W ramach usługi udostępnionych zostanie cały szereg elektronicznych baz danych o różnorodnym spektrum tematycznym. Mechanizmy wyszukiwania SUZI pozwolą na równoczesne przeszukiwanie wszystkich baz danych oraz wyświetlanie zbiorczych wyników wyszukiwania.

Zkończenie

Projekt „Nowoczesne e-usługi w WiMBP w Zielnej Górze” to duży krok w kierunku realizacji koncepcji modelu biblioteki hybrydowej, będącej „czymś więcej niż tylko

„interfejsem oferującym zintegrowane odkrywanie zasobów (...) bibliotekę hybrydową należy postrzegać jako środowisko z usługami fizycznymi i wirtualnymi wspierającymi zawodową działalność użytkowników od odkrycia informacji do działań i analizy prowadzonych na dostarczonych zasobach”⁷.

⁷ G. Piotrowicz, *Model hybrydowy jako optymalny wariant funkcjonowania i rozwoju współczesnej biblioteki akademickiej* [dokument elektroniczny, dostęp 30.08.2013 <http://bur.ur.edu.pl/relacja/ref/piotrowicz.pdf>], s. 15-16.